

**De rol van grootouders in het leven van jongvolwassenen: Een vergelijking tussen
gescheiden en niet- gescheiden gezinnen**

Student: S. Idsardi (s5125847)

Begeleider en eerste beoordelaar: P.R. Schreuder

Tweede beoordelaar: M.C.S. Paap

Rijksuniversiteit Groningen

Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

Bachelorwerkstuk Pedagogische Wetenschappen

Juni 2025

Aantal woorden: 6049

Abstract

In recent years, grandparents have come to play a more prominent role in the lives of their grandchildren, partly due to the aging population. At the same time, the incidence of divorce within families has increased, contributing to the rise of complex family structures. Therefore, the aim of this study is to explore how parental divorce influences young adults' experiences of the role of, and the relationship with, their grandparents.

A qualitative study was conducted with ten Dutch young adults aged between eighteen and twenty-nine, using a semi-structured interview guide. The data were analysed using the constant comparative method in the software program Atlas.ti.

The analysis revealed that young adults whose parents divorced during their childhood tended to have more frequent contact with their grandparents, who often assumed 'caregiving' or 'educational' roles. In contrast, those whose parents remained together reported less frequent contact, with grandparents more commonly taking the role of a 'friend'. For all participants, contact with grandparents declined as they got older. However, in their current life stage, all respondents described their grandparents as taking on more of a 'friend' role.

These findings suggest that early parental divorce can lead to greater involvement of grandparents in the family, often resulting in them adopting 'caregiving' and 'educational' roles during childhood. More targeted follow-up research into these dynamics may provide more insight into how contact frequency and parenting roles develop in divorced families.

Inleiding

Dalende sterfte- en geboortecijfers als gevolg van sociale, politieke en technologische veranderingen hebben geleid tot grote vergrijzing in de Westerse samenleving en dit leidt tot een toename van het aantal levende grootouders (Clingempeel, 1992). Hierdoor krijgen grootouders een grotere rol binnen het gezin (Harper & Ruicheva, 2010). In onderzoek naar de rol van grootouders wordt opgemerkt dat deze belangrijke rol toeneemt naarmate de incidentie van scheidingen en de opkomst van complexe gezinnen groter wordt. Grootouders kunnen hier stabiliteit, emotionele en praktische steun bieden aan hun kinderen en kleinkinderen (Harper & Ruicheva, 2010).

Uit onderzoek van het CBS blijkt dat in 2023 24.310 huwelijken zijn geëindigd in een echtscheiding (Centraal Bureau voor de Statistiek, z.d.). Daarbij gingen 3.544 stellen met geregistreerd partnerschap uit elkaar. Ook blijkt dat het aantal echtscheidingen sinds de jaren zestig erg toeneemt. Met deze cijfers zijn er jaarlijks naar schatting meer dan 22 duizend kinderen waarvan de ouders scheiden en ruim twintig duizend kinderen waarvan de ouders uit elkaar gaan (Centraal Bureau voor de Statistiek, z.d.).

Hebblethwaite en Norris (2010) tonen aan dat een hogere frequentie van contact tussen grootouders en kleinkinderen de relatie tussen hen versterkt. De British Social Attitudes Survey vond hierin een consistent patroon in de hoeveelheid contact en de leeftijd van kinderen en grootouders (Bridges et al., 2007). Bij de geboorte was de frequentie van het contact het hoogst en naarmate kinderen ouder werden, werd het contact met grootouders minder. 75% van de grootouders had het meeste contact met kleinkinderen jonger dan zes jaar. Er is bewijs dat het contact verlaagt wanneer kleinkinderen ouder worden (Geurts et al., 2009). Dit komt door andere prioriteiten en beperkingen in tijd. Daarnaast moeten kinderen dan het contact zelf meer initiëren, want zij zijn onafhankelijker dan jonge kinderen. Kleinkinderen van gescheiden ouders initiëren vaker contact met grootouders dan kleinkinderen van intacte gezinnen (Cooney & Smith, 1996).

Contact tussen grootouders en kleinkinderen hangt mede af van de kans op het leggen van contact en ouders van de kleinkinderen kunnen hier een grote rol in spelen (Westphal et al., 2015). Deze rol van ouders is ook duidelijk zichtbaar wanneer er sprake is van een echtscheiding. Na een scheiding wordt er een verdeling van ouderschap tussen vader en moeder gemaakt. Deze verdeling tussen ouders kan invloed hebben op de hoeveelheid contact van kinderen met hun grootouders. Als deze verdeling voornamelijk bij één ouder ligt, dan kan een gevolg zijn dat er ongelijke kansen zijn om contact met grootouders te faciliteren met kleinkinderen. Dit is de eerste factor waardoor het contact met grootouders vergroot kan worden. Als het ouderschap bij één ouder ligt, is de kans op contact met grootouders van die ouder groter. De verwachting bij gedeeld ouderschap is dat er juist meer gelijke verdeling is tussen ouders en dat kinderen hierdoor de grootouders ook ongeveer even vaak zien. Volgens Westphal (2015) is de behoefte aan steun van ouders een tweede factor waardoor het contact met grootouders wordt verhoogd na de scheiding. Hierdoor kunnen grootouders steun bieden in de vorm van oppassen of helpen in het huishouden. De steun die ouders nodig hebben, kan ook weer afhangen van de verdeling van het ouderschap. Een andere factor is eventuele conflicten tussen vader of moeder. Het gevolg hiervan kan zijn dat kinderen die worden opgevoed door hun moeder, de grootouders van de vaderskant minder vaak zien, of andersom (Westphal et al., 2015).

Als we families gaan zien als systemen, dan zijn grootouders een soort 'back-up systeem' (Jappens & Van Bavel, 2019). Een scheiding van de ouders is een situatie waarin familiesystemen zich aanpassen en waarin steun van grootouders nodig is. Situaties van echtscheiding zetten namelijk een periode van herstructurering in gezinnen in gang en hierbij worden relaties opnieuw gestructureerd. Dit kan enerzijds leiden tot verwarring over de aard van verplichtingen die familieleden hebben naar elkaar, maar aan de andere kant geeft deze complexiteit een kans voor herstructurering van families (Hilton & Kopera-Frye, 2007). Grootouders hebben in deze moeilijke periode een belangrijke rol van steun en stabiliteit voor de kleinkinderen, vaak doen grootouders in deze periode ook extra moeite en spelen een prominentere rol (Harper & Ruicheva, 2010). Jongvolwassenen tonen minder

depressieve symptomen als zij een nauwere band hebben met grootouders in de periode na de scheiding, dit effect was het sterkst in eenoudergezinnen (Jappens & Van Bavel, 2019).

Grootouders kunnen een betrouwbare relatie bieden en daarom een stabilisator en stressbuffer zijn voor kleinkinderen bij alleenstaande ouders (Hilton & Macari, 1997). Grootouders nemen volgens de 'latentie hypothese' namelijk een relatief passieve rol aan in het leven van hun (klein)kinderen wanneer de relatie van de ouders goed functioneert (Ramos et al., 2021). Maar wanneer stressoren het functioneren van het gezin verstoren, zijn grootouders meer betrokken en komen ze te hulp met meer contact, grotere emotionele betrokkenheid en meer voorzieningen. Jappens en van Bavel (2019) verwijzen naar deze twee rollen als de norm van 'niet-bemoeien' (*non-interference*) en de norm van 'er zijn': zolang het niet nodig is, houden grootouders zich op de achtergrond, maar wanneer er problemen zijn, staan ze klaar om ondersteuning te bieden. Volgens Ramos et al. (2021) verwijst de norm van 'niet-bemoeien' naar de veronderstelling van grootouders dat het gezag over de kleinkinderen afhankelijk is van het verzoek van hun kinderen. Grootouders moeten zich in dit geval dus niet inmengen, tenzij hen daarom wordt gevraagd.

Onderzoek van Hetherington en Stanley-Hagan (1999) heeft het belang laten zien van sociale steun voor de positieve ontwikkeling van kinderen als reactie op de scheiding van ouders. Sociale steun heeft een bevorderende impact op de aanpassing van kinderen na de scheiding van hun ouders (Bridges et al., 2007). Grootouders kunnen een prominente rol als socialiserende invloeden spelen en een bron van ondersteuning zijn. Het bleek dat de grootouders de belangrijkste mensen waren voor kinderen in de eerste weken na de scheiding; dit maakt grootouders tot belangrijke vertrouwenspersonen. Een grotere nabijheid van grootouders is daarnaast ook geassocieerd met minder aanpassingsproblemen na de scheiding van ouders (Hetherington & Stanley-Hagan, 1999). Het lijkt erop dat de grootouderrelatie met kleinkinderen een van de meest stabiele en relevante relaties is in het leven van kleinkinderen uit gezinnen met één biologische ouder, wat ook een gevolg kan zijn van het scheiden van ouders (Ramos et al., 2021).

Wereldwijd zijn de gevoelens van welzijn onder jongeren gedaald en jongeren maken zich zorgen over hun mentale gezondheid. Een op de zeven jongeren heeft psychische problemen blijkt uit grootschalig onderzoek (UNICEF, 2022). Hierbij blijkt de omgeving van grote invloed. Uit onderzoek blijkt dat jongeren die meer sociale steun van school en familie ervaren, minder kans hebben op negatieve symptomen van mentale gezondheid (Layman et al., 2023). Zoals hierboven aangegeven heeft onderzoek aangetoond dat grootouders, na de scheiding van ouders, een grotere rol krijgen binnen het gezin en dus in het leven van jongvolwassenen (Harper & Ruicheva, 2010). Vanwege het belang van sociale relaties, wordt er in dit onderzoek teruggekeken naar de aard, intensiteit en impact van de relaties van jongvolwassenen met hun grootouders gedurende hun jeugd. In de wetenschappelijke literatuur zijn er meerdere onderzoeken te vinden die onderzoek hebben gedaan naar de rol van grootouders in gescheiden en niet-gescheiden gezinnen, maar dit heeft geleid tot uiteenlopende resultaten. Daarnaast is de perceptie van jongvolwassenen van hun relatie met grootouders nog niet extensief onderzocht (Bridges et al., 2007). Daarom is het doel van dit onderzoek om meer informatie te bieden over het verschil in de ervaring van jongvolwassenen in de relatie met hun grootouders in gescheiden en niet-gescheiden gezinnen. De onderzoeksvraag luidt: *In hoeverre verschillen jongvolwassenen in gescheiden en niet-gescheiden gezinnen in de ervaring van de rol van en de relatie met hun grootouders?*

Resultaten van dit onderzoek kunnen mogelijk meer inzicht geven in hoe jongvolwassenen de relatie met grootouders ervaren. Dit inzicht kan bijdragen aan huidig onderzoek en gebruikt worden voor verder onderzoek. Hierdoor kan er meer aandacht komen voor de rol van grootouders in gescheiden en niet-gescheiden gezinnen met betrekking sociale steun en mentale gezondheid bij jongvolwassenen.

Methode

Onderzoeksdesign

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden werd er in dit onderzoek voor gekozen om een kwalitatieve inhoudsanalyse in de vorm van een interviewstudie te hanteren. Er werd een cross-sectioneel vergelijkend design gebruikt, waarbij er één afnamemoment is geweest zonder experimentele manipulatie. Het onderzoek werd uitgevoerd door zes bachelor studenten met elk een eigen onderwerp en onderzoeksvraag. Elke student heeft vijf semigestructureerde vragenlijsten afgenomen en dit komt uit op een totaal van 29 participanten. De gekozen vorm van interview geeft structuur door de opgestelde hoofd- en subvragen, daarnaast had de interviewer de ruimte om vervolgvragen te improviseren. Voor het afnemen van het interview werd een gezamenlijk interviewleidraad gebruikt die is gemaakt door masterstudenten. De interviewleidraad is te vinden in bijlage I.

Populatie en steekproef

De doelpopulatie voor dit onderzoek omvat Nederlandse jongvolwassenen met een leeftijd tussen 18 en 29 jaar. De steekproef bestond uit 29 respondenten die zijn verworven door middel van een gelegenheidsteefproef, waarbij respondenten werden geselecteerd op basis van beschikbaarheid en bereidbaarheid om deel te nemen aan het onderzoek. De onderzoekers kende de meeste respondenten persoonlijk, waarbij de relatie hiervan varieerde van vrienden tot bekenden via social media. In dit onderzoek werden tien transcripten van interviews gecodeerd. Van deze tien respondenten hadden zeven gescheiden ouders en drie niet-gescheiden ouders. .

Procedure

Data werd verzameld door het afnemen van in totaal 29 interviews, welke zijn afgenomen in de periode van maart 2025 tot en met april 2025. Het onderzoeksteam bestond uit zes bachelor studenten. Participanten voor het onderzoek zijn geworven via social media en eigen contacten. Elk interview werd in één keer afgenomen en nam

ongeveer 45 minuten in beslag, dit kon online of fysiek. Interviews zijn afgenomen in rustige omgevingen, zoals een rustige kamer in een huis.

De dataverzameling werd in overeenkomst met de algemene verordening gegevensbescherming (AVG) uitgevoerd. Voorafgaand aan het interview werd een bestand gedeeld met informatie over het doel van het onderzoek en de rechten van de participanten. Vervolgens gaven de participanten hun geïnformeerde toestemming voor deelname aan het onderzoek en het maken van een audio-opname. Daarnaast tekende de interviewer van tevoren een verklaring voor vertrouwelijkheid. Ook had de ethische commissie toestemming gegeven voor het gebruik van het interviewleidraad en het afnemen van het interview. Tijdens het interview was de respondent niet verplicht antwoord te geven op de vragen, als diegene bepaalde aspecten niet wilde delen. Ook mocht de respondent elk moment met het interview stoppen of achteraf aangeven dat de informatie toch niet gebruikt mocht worden.

Bij het interview werd er gebruik gemaakt van een audiotieve opname, welke werd gebruikt voor het transcriberen van het interview. Deze opnames en de transcripten die werden gemaakt na het interview kwamen in een beveiligde omgeving van de Rijksuniversiteit Groningen te staan. Hier hadden alleen leden van het onderzoeksteam toegang tot. De transcripten die hierin stonden zijn gepseudonimiseerd en daarom niet meer herleidbaar tot een bepaalde persoon. Op het moment dat de transcripten goed waren overgezet naar dit bestand, werden alle transcripten en opnames uit eigen bestanden verwijderd.

Instrument

Voor dit onderzoek is een interviewleidraad (zie bijlage I) ontwikkeld door masterstudenten die onderzoek doen naar de rol van grootouders in het leven van jongvolwassenen. Dit interview bestond uit gesloten vragen, maar ook uit open vragen waardoor deelnemers hun ervaringen in eigen woorden kunnen delen. De leidraad was geformuleerd op basis van literatuur over de thematiek en thema's die naar voren kwamen in het interview waren het gezin waarin jongvolwassene is opgegroeid, relatie met de

grootouders, rol van de grootouders en de ervaring van de rol en relatie met grootouders (bijlage I). In dit onderzoek werd er gefocust op de thema's die gingen over het gezin waarin jongvolwassene is opgegroeid en de rol van grootouders in verschillende fasen van het leven van de jongvolwassene. In het interview werd dieper ingegaan op de periode van voor en na de scheiding van de ouders.

Analyseplan

Voor de data-analyse werd gebruikt gemaakt van het programma Atlas.ti en hiervoor werd de methode van constante vergelijking (CCM) gehanteerd (Boeije, 2002). De data-analyse was individueel uitgevoerd, hierbij was er één consensusmoment voor het testen van de eigen opgestelde codeboom met een de scriptiebegeleider. Voor dat er met de analyse was begonnen, waren alle dertig transcripten allereerst goed doorgelezen om bekend te worden met de data. Hierbij werd ook gekeken welke transcripten relevant waren voor dit onderzoek, hierbij werden tien transcripten geselecteerd voor codering. Voor de relevantie van de transcripten werd er gekeken naar de relatie van de ouders van de jongvolwassenen en kenmerken van de relatie met hun grootouders. Hierbij werden zeven transcripten geselecteerd waarvan de ouders zijn gescheiden en drie transcripten waarvan de ouders niet zijn gescheiden.

In de tweede stap werd er begonnen met de kwalitatieve inhoudsanalyse. Hierbij werd een codeboom opgesteld op basis van de literatuur (zie bijlage II). Deze codes beschreven bijvoorbeeld de relatie van grootouders en de ervaring van jongvolwassenen van relatie of rol van hun grootouders. Vervolgens werd deze getest bij een van de transcripten. Na overleg met de begeleider, die ook de opgestelde codeboom heeft gebruikt bij hetzelfde transcript, bleek de opgestelde codeboom helder genoeg voor verdere codering. In de derde stap werd gestart met het deductief coderen van de tien geselecteerde transcripten met de vooraf de opgestelde codes. In deze stap werd er ook gebruik gemaakt van inductieve codering. Dit is een proces van open codering en hierbij worden relevante delen van de transcripten gelezen en gelabeld met een geschikte code, zonder vooraf bepaalde

categorieën (Hsieh & Shannon, 2005). Hieruit kwamen nog een aantal hoofd- en sub-codes, welke zijn vergeleken binnen hetzelfde interview. Dit valt onder de conventionele methode en hieruit vormde een tweede versie van de codelijst (bijlage III). De vierde stap was het vergelijken van de verschillende transcripten (Schreier, 2012) en er werd gekeken of dit nieuwe inzichten oplevert en of er nieuwe codes opgesteld moeten worden. Het doel hiervan was om het reeds verkregen beeld te complementeren en informatie te verrijken. Tijdens de vijfde stap werden passende thema's geformuleerd, die de codes en tekst goed kunnen omschrijven. In de laatste stap van de analyse zijn de resultaten gerapporteerd.

Resultaten

In deze kwalitatieve inhoudsanalyse is gebruik gemaakt van tien transcripten voor het coderen. Hierbij is gebruik gemaakt van een codeboom met vier hoofdthema's. De hoofdthema's zijn de achtergrond van de respondent, ervaring van de relatie met grootouders in het algemeen, ervaring van de relatie voor de scheiding en ervaring van de relatie na de scheiding. In de analyse van de tien interviews zijn in totaal 206 fragmenten gecodeerd in 10 hoofdcodes en 11 subcodes. Het thema achtergrondinformatie geeft een beeld van de respondent en de onderlinge banden in de familie. Het thema over de algemene ervaring van de relatie geeft een beeld van de algemene rol van de grootouders gedurende het leven van de jongvolwassene en de activiteiten die worden ondernomen met de grootouders. De thema's over de ervaring van de relatie voor- en na de scheiding kunnen een beeld geven van de veranderingen in de relatie die zijn plaatsgevonden door de scheiding van de ouders van de jongvolwassene. Dit thema gaat dus alleen over jongvolwassenen met gescheiden ouders, hier worden de respondenten waarvan de ouders nog samen zijn daarom buiten beschouwing gelaten.

Achtergrond

De respondenten beschreven zichzelf en de achtergrond van hun familie en grootouders. Van de tien respondenten waren er zes met het vrouwelijke geslacht en vier met het mannelijke geslacht. De leeftijden van de respondenten variëren van 18 tot 24 jaar. Zeven respondenten hadden gescheiden ouders en van drie respondenten zijn de ouders nog samen. De leeftijd waarop de ouders van de respondenten zijn gescheiden varieert van drie tot achttien jaar oud. De relaties van jongvolwassenen met hun ouders was goed, behalve van één respondent die zijn vader niet meer ziet. Ten slotte hebben alle respondenten hebben drie of meer grootouders echt gekend.

Ervaring relatie in het algemeen

De respondenten beschreven de algemene band met hun grootouders en de rol die hun grootouders spelen vroeger en nu. Alle respondenten hebben (of hadden) met minimaal één grootouder een goede band. De meerderheid (6 van de 10 respondenten) heeft met de grootouders van de ene kant van de familie een beter relatie dan met de andere kant, zo vertelt respondent 22 dat *"[de grootouders van mijn vaderskant] willen mij altijd wel graag zien, maar ik heb zelf niet zo heel erg die behoefte. En van mijn moederskant, ja, die opa en oma zijn echt mijn lievelings wat dat betreft. Daar was ik altijd heel graag."* Over het algemeen was de hoeveelheid contact in de basisschoolleeftijd met grootouders voor respondenten met gescheiden ouders hoger dan voor respondenten zonder gescheiden ouders. De meerderheid zag hun grootouders meer dan één keer per week, terwijl dit bij respondenten zonder gescheiden ouders vaak één keer per week was of minder. Zo zegt respondent 12 (gescheiden): *"Het was wel meerdere keren per week dat ik ze zag, elke tussenpauze van school zag ik ze altijd wel"*, terwijl respondent 15 (niet-gescheiden) zegt *"Ene opa en oma zag ik destijds iedere week. En die andere opa en oma sowieso één keer in de maand"*. Het contact met grootouders in de levensfase waarin de respondenten nu zitten verschilt erg per respondent. Het varieert van één keer per week tot alleen de belangrijke feestdagen in het jaar, zoals Kerst en Pasen. Hierin zit geen verschil tussen respondenten met gescheiden en zonder gescheiden ouders.

Sommige respondenten vertelden over relaties met een negatieve impact, maar dit had ook te maken met een persoonlijke situatie, zo zegt respondent 23 bijvoorbeeld: *"[mijn beppe van mijn vaderskant], ja, daar kwamen we wel maar daar heb ik nooit echt van wat ik weet een band mee gehad. Niet een echte band zegmaar."*, daarbij zegt de respondent dat *"ze herkende me [op een gegeven moment] niet meer, dat vond ik toen ook wel wat engig, dus ja dan kom je er ook niet zo graag meer als bij mijn andere opa en oma"*.

Ook beschreven respondenten de rol die grootouders spelen in hun leven. Hierin was een verschil te zien tussen respondenten met en zonder gescheiden ouders. Alle respondenten met gescheiden ouders gaven aan dat hun grootouders vooral de rol van

verzorger en opvoeder op zich namen, dit was vooral in de basisschoolleeftijd. Zo zegt respondent 28 (gescheiden): *"ik denk dat ondersteuner wel past bij opa en oma, door wat ze vroeger allemaal hebben gedaan voor mijn vader."* Daarnaast zegt respondent 14 (niet-gescheiden in kindertijd): *"oma was een soort derde verzorger, zeg maar, dus naast mijn ouders. Dus dat ze echt wel meer betrokken was in onze opvoeding"*. Verder gaven respondenten zonder gescheiden ouders vaker aan dat hun grootouders een soort vriend zijn en respondenten met gescheiden ouders hadden het meer over de ondersteunende en opvoedende rol van hun grootouders.

Daarnaast vertelden de respondenten ook over de activiteiten die ze vroeger deden met hun grootouders. Zo vertelden alle respondenten dat ze wel creatief bezig waren, sporten en spelletjes deden met hun opa en oma. Respondenten met gescheiden ouders gaven vaker aan te logeren bij opa en oma en twee respondenten gaven aan ook op vakantie te gaan met hun grootouders. Ook vertelde een respondent dat de activiteiten met de grootouders veranderde door de scheiding, zo zegt respondent 28: *"na de scheiding werd het gewoner met mijn vaderskant, die gingen we ook meer zien, dus ja dan doe je ook minder snel leuke dingen en wordt het meer basic dingen die er al zijn. Zoals rondje park, naar de winkel en spelletje doen"*.

De respondenten vertellen dat de activiteiten met hun grootouders nu anders zijn. Zo zegt respondent 12: *"meestal ga ik daar gewoon langs dat ik er even een uurtje zit te koffie drinken"*. Ook geven vier respondenten aan dat het nu meer gaat om appcontact dan echt elkaar zien. Voor de meeste respondenten geldt dat ze hun grootouders nog altijd wel op feestdagen zien, zo zegt respondent 23: *"Met van die feestdagen zoals kerst dan zijn we altijd met de familie [...] zulke familiegelegenheden houden we er altijd wel in dus dat is wel gezellig"*. Hierin is geen verschil te zien tussen respondenten met en zonder gescheiden ouders.

Opvallende resultaten: Invloed afstand

In de transcripten valt op dat de afstand tussen respondent en de grootouders ook van invloed is op de relatie en de rol van de grootouders. Zo zegt respondent 22 (gescheiden): *“Mijn opa en oma van mijn vaderskant woonden veel verder weg. [...] Dus daarom heb ik ze als kind ook minder gezien. Ik denk daarom ook wat minder een band opgebouwd dan met mijn moeders opa en oma.”* Ook respondent 15 (niet-gescheiden) vertelt dat afstand een rol heeft gespeeld, want *“[opa en oma die wat verder weg wonen, ik wil niet zeggen dat die band slecht is, maar die is wel minder dat die met oma vanuit mijn dorp, omdat ik ze niet op wekelijkste basis spreek”*. Hierin was geen verschil te zien tussen respondenten met en zonder gescheiden ouders.

Ervaring relatie voor en na de scheiding

Verder beschreven de respondenten met gescheiden ouders hun ervaring van de relatie voor en na de scheiding van hun ouders. Zo waren er verschillen te zien in de rol van grootouders voor en na de scheiding. Vijf van de zeven respondenten geven aan meer contact te hebben gekregen met hun grootouders. Deze scheidingen vonden bij alle respondenten plaats op voor hun 12^e levensjaar. Zo vertelt respondent 28:

“Ja, mijn opa en oma zag ik dan iets minder vaak voor de scheiding, 1 keer in de 2 of 3 weken. Na de scheiding zag ik die elke week, dus omdat mijn vader dan een extra hulpje nodig had thuis, omdat hij ineens alleen kwam te staan. Dus ja die vond het wel pittig om altijd te koken en het hele huis schoon te maken, dus dan kwamen mijn opa en oma wel elke vrijdag langs dus die ging ik toen meer spreken zegmaar dan voorheen.”

Drie respondenten geven ook aan een tijdje bij hun grootouders te hebben gewoond na de scheiding van de ouders. Respondent 11 vertelt dat: *“ik denk dat ik met oma meer contact heb gekregen, omdat we na de scheiding twee jaar bij haar in huis hebben gewoond. Verder*

heb ik nooit heel veel contact met haar gehad, behalve die twee jaar dat we daar gewoonnd hebben.” Daarnaast vertelt respondent 4 “Ze hebben een tijdje bij ons in huis gewoonnd om echt voor mij te zorgen, dus we waren [na de scheiding] heel veel samen.”

De scheiding van de ouders van de twee andere respondenten was na hun 14e levensjaar. Één respondent geeft aan juist minder contact te krijgen door de scheiding, zo vertelt respondent 14: *“ja, ik denk dus dat het tot heeft geleid dat ik haar ook minder vaak zie. Omdat je zit ook met het reizen en voorheen ging je dan er samen heen met z'n vieren. En nu omdat ik dan dus een ingewikkelde relatie heb met mijn vader [door de scheiding] zie ik haar minder”*. Ook geeft de andere respondent aan dat de hoeveelheid contact niet veranderde na de scheiding, omdat dit al op latere leeftijd plaatsvond. In die levensfase was het contact al minder, maar *“je oma is dan misschien ook een beetje een uitlaatklep, maar het is niet dat ze echt op mij hebben gepast toen mijn ouders gingen scheiden, omdat ik ook vrij vlot ging samenwonen”*. Hieruit blijkt dat de leeftijd waarop ouders scheiden ook van invloed is op de relatie met grootouders.

Daarnaast werd voor sommige respondenten de relatie met grootouders iets anders. Bij veel werden grootouders meer betrokken en zo vertelt respondent 22 dat de grootouders ook een soort toevlucht werden:

“Als ik vakantie had of zo van school ook, of de basisschool dan, dan kon ik echt wel vragen aan mijn moeder of ze dan wilde inplannen dat ik inderdaad een nachtje of twee bij mijn opa en oma kon logeren, zodat ik daar gewoon een beetje kon chillen voor die tijd. En dan ging ik inderdaad niet aan mijn moeder vertellen van nou dat is omdat ik het thuis stressvol vind of lastig met mijn stiefvader of zo. Maar dat was inderdaad wel aan de orde. Dus dat kon ik echt wel lekker relaxen”.

Ook blijkt dat de relatie na de scheiding kan verschillen voor grootouders van moeders- vaderskant, zo geeft respondent 12 aan dat *“de grootouders van mijn moederskant wel veel*

geholpen [hebben], omdat mijn moeder ook lang alleenstaand is geweest”, maar ook “grootouders van mijn vaderskant ja die zie ik echt alleen één keer per jaar met sinterklaas en soms kwamen ze eens met Pasen, maar het is niet dat ze echt een rol of invloed hadden”.

Bij een scheiding komt ook het een en ander kijken geeft respondent 28 aan, want *“als je ouders scheiden en een eigen huis hebben dan is dat natuurlijk ook duurder dan als je ouders samen zijn, dan kun je veel meer sparen. Dus dan denkt mijn opa zegmaar van dan betaal ik dat wel dus dat eigenlijk.”* Hierdoor kunnen grootouders dus ook weer op een andere manier betrokken zijn.

Bij twee respondenten kreeg hun moeder een tweede man. Beide keren heeft dit ook geleid tot een tweede scheiding, waarbij in beide gevallen is relatie met hun grootouders niet is veranderd. Zo zei respondent 12: *“Ook daarvoor toen mijn moeder wel met die man had, toen gingen we ook met pake en beppe op vakantie en deden we ook veel met ze. Dat bleef eigenlijk wel hetzelfde en constant hoe die in ons leven waren zegmaar.”* Bij een van beide respondenten is de intensiteit van het contact wel veranderd, zo vertelt respondent 23: *“[mijn opa en oma] hadden eigenlijk niet heel veel te maken met die man en waren er voor ons eigenlijk wel steeds op dezelfde manier. In die tijd hebben we er wel een tijdje gewoond, dus je kon er altijd terecht maar dat kon ervoor ook al wel”.*

Verandering van de rol en de relatie met de leeftijd

Uit de transcripten bleek dat het contact met grootouders veranderd naarmate kleinkinderen ouder worden. Bij negen van de tien respondenten is het contact verminderd ten opzichte van vroeger, zo zegt respondent 22: *“ik merk dat ik minder tijd krijg en dat is soms lastig, ook omdat ik dan niet zo veel heen zou kunnen gaan als je zou willen soms”.* Daarnaast verandert ook de kijk van jongvolwassenen op hun relatie met hun grootouders, zo vertelt respondent 15 dat *“naarmate de jaren vorderen en ik zelf meer volwassen wordt, ga je toch meer inzien wat voor band je met je grootouders wilt maken en dat ik gebruik wil maken van de tijd die ik met ze heb”.* Daarnaast geven meerdere respondenten aan dat het

contact nu meer uit zichzelf komt, dan dat grootouders moeten oppassen of dat ze met hun ouders meegaan op visite. Ook geven de respondenten aan dat grootouders zich aanpassen op de drukte van hun leven, zo zegt respondent 28: *“ze zijn niet opdringerig, ze gaan er heel goed in mee en snappen het wel dat we elkaar minder zien omdat ik ook ouder wordt.”*

De mate van contact kan ook worden beïnvloed door de band die de respondent heeft met de grootouders. Zo zegt respondent 22 bijvoorbeeld: *“opa en oma van mijn vaderskant zijn nu meer kennissen, ik voel niet per se een hele familiale band. Maar opa en oma van mijn moederskant zoek ik graag op. Hierdoor is de band misschien nog wel slechter geworden, ook omdat ik nu meer mijn eigen keuzes kan maken.”* In de antwoorden van de respondenten met en zonder gescheiden ouders is hierin ook wel een verschil te zien. Respondenten met gescheiden ouders geven vaker aan dat contact is afgenomen ten opzichte van vroeger.

Conclusie

In dit onderzoek is onderzocht wat de ervaringen van jongvolwassenen zijn van de rol en de relatie met hun grootouders en hoe deze ervaringen verschillen voor jongvolwassenen met en zonder gescheiden ouders. Met dit onderzoek is geprobeerd antwoord te geven op de volgende vraag: *“In hoeverre verschillen jongvolwassenen in gescheiden en niet-gescheiden gezinnen in de ervaring van de rol van en de relatie met hun grootouders?”*

Ten eerste blijkt uit de resultaten dat de respondenten met en zonder gescheiden ouders de relatie met grootouders hetzelfde ervaren in de basisschoolleeftijd. Echter blijkt wel dat de hoeveelheid contact en de rol die grootouders spelen verschillend is voor respondenten met en zonder gescheiden ouders. Hier geldt dat respondenten met gescheiden ouders hun grootouders in de basisschoolleeftijd vaker dan één per week zagen en respondenten zonder gescheiden ouders vaak één keer per week of minder. In de levensfase waarin de respondenten zich nu bevinden is de hoeveelheid contact gelijk getrokken, voor iedereen geldt dat het contact varieert van één keer per week tot alleen contact met de feestdagen. Dit was ook afhankelijk van de afstand tussen respondent en de grootouders.

Daarnaast blijkt dat de rol die grootouders speelden in de basisschoolleeftijd verschillend was voor respondenten met en zonder gescheiden ouders. Grootouders van de respondenten met gescheiden ouders hadden vooral de rol van ‘opvoeder’ en ‘verzorgers’, terwijl dit bij respondenten zonder gescheiden ouders vaker de rol ‘vriend’ was. De activiteiten die de respondenten deden met hun grootouders waren grotendeels gelijk voor respondenten met en zonder gescheiden ouders, namelijk creatieve dingen en kijken bij sport. Respondenten met gescheiden ouders logeerden daarnaast vaker bij hun grootouders en twee respondenten zijn ook op meerdere vakanties geweest met hun grootouders. In de levensfase waarin de respondenten zich nu bevinden, ziet elke respondent de grootouders vooral als een ‘vriend’ en de activiteiten die worden gedaan komen overeen voor respondenten met en zonder gescheiden ouders.

Ten slotte blijkt uit de resultaten dat bij vijf van de zeven respondenten na de scheiding van hun ouders meer contact kregen met hun grootouders. Deze scheidingen vonden plaats voor hun 12^e levensjaar en ouders van de respondenten hadden dan extra hulp nodig thuis. Voor twee respondenten, waarvan de scheiding na hun 14^e levensjaar plaatsvond, hadden evenveel of juist minder contact na de scheiding. Ten slotte vertellen meerdere respondenten dat de relatie met hun grootouders na de scheiding veranderde. Veel grootouders kregen een grotere rol binnen het gezin na de scheiding, maar de mate van betrokkenheid kan verschillen tussen grootouders van moederskant en grootouders van vaderskant van de familie.

Discussie

Interpretatie van de onderzoeksresultaten

Uit huidig onderzoek blijkt dat meer dan de helft van de jongvolwassenen meer contact krijgt met hun grootouders na de scheiding van de ouders. Dit kwam vooral omdat de ouders van de jongvolwassenen hulp nodig hadden, omdat ze alleen kwamen te staan. Deze resultaten bevestigen de 'latentie hypothese' die veronderstelt dat grootouders meer betrokken zijn bij het gezin wanneer stressoren het functioneren van het gezin verstoren (Ramos et al., 2021). Dit is ook in lijn met onderzoek van Jappens en van Bavel (2019) met de norm van 'er zijn'. Deze norm veronderstelt dat grootouders zolang het niet nodig is op de achtergrond staan, maar wanneer er problemen zijn ze klaar staan om ondersteuning te bieden. Een aspect dat niet expliciet naar voren is gekomen in de interviews, is de rol die grootouders speelden voor de scheiding van de ouders. Het feit dat dit niet expliciet werd benoemd kan betekenen dat de respondenten dit niet als belangrijk ervaren of dat de scheiding op te jonge leeftijd heeft plaatsgevonden om dit te herinneren.

Daarnaast is in dit onderzoek naar voren gekomen dat respondenten met gescheiden ouders vaker hun grootouders zagen als 'opvoeder' of 'verzorger' in de basisschoolleeftijd, terwijl respondenten zonder gescheiden ouders hun grootouders vaker zagen als 'vriend'. Ook bleek dat alle respondenten in de levensfase waarin ze nu zitten hun grootouders meer zien als 'vriend'. Dit komt deels overeen met het onderzoek van Dunifon et al. (2018), waaruit blijkt jongere kinderen over het algemeen meer uren zorg nodig hebben dan oudere kinderen. Daarnaast voorspelt de gezinsstructuur ook de aard en hoeveelheid 'familieondersteuning' die nodig en beschikbaar is van grootouders (Dunifon et al., 2018). Alleenstaande ouders zijn hierdoor mogelijk meer afhankelijk van de grootouders voor ondersteuning aan de kinderen.

Ten slotte blijkt uit huidig onderzoek dat alle respondenten het meeste contact hadden met hun grootouders in de kindertijd en dat het contact in het levensfase waarin ze zich nu bevinden minder is geworden. Ook naar voren gekomen dat het contact van respondenten, waarvan ouders op latere leeftijd scheiden, met hun grootouders niet

veranderd of juist is verminderd na de scheiding. Dit terwijl de respondenten waarvan ouders op jongere leeftijd scheiden, juist meer contact krijgen met hun grootouders na de scheiding. Beide bevindingen komen overeen met het onderzoek van Geurts et al. (2009) waaruit blijkt dat de beperkte tijd en voorkeuren van kleinkinderen de relatie verzwakken naarmate kleinkinderen ouder worden. Door de nieuwe rollen die de kleinkinderen krijgen in de jongvolwassenheid, worden nieuwe voorkeuren en contactmogelijkheden ontwikkeld (Geurts et al., 2009). Voorbeeld van nieuwe rollen zijn het ontwikkelen van een romantische relatie en het verlaten van het ouderlijke huis.

Beperkingen

Het huidige onderzoek kent een aantal belangrijke beperkingen die van invloed kunnen zijn op de betrouwbaarheid en de validiteit van de resultaten. De eerste beperking betreft de relatie tussen de interviewer en de respondent, aangezien de interviewer elke respondent persoonlijk kent. Deze bestaande relatie kan van invloed zijn op de wijze waarop respondenten hun antwoorden formuleren. Respondenten kunnen namelijk sociaal wenselijke antwoorden geven uit loyaliteit tegenover de interviewer of om conflicten te vermijden. Daarnaast kan de voorkennis van de interviewer een rol spelen. Doordat de interviewer de respondenten al kende, heeft dit mogelijk geleid tot het onbewust stellen van sturende vragen. Door het gebruiken van een bestaande interviewleidraad en de open instelling van de interviewer is wel geprobeerd om de relatie met de respondent de interviews niet te laten beïnvloeden.

Een tweede beperking die werd ervaren is het feit dat er gebruikt is gemaakt van een vooraf opgesteld interviewleidraad. Hierbij was van te voren kans om input te leveren voor aanvullende vragen. Echter zijn er geen vragen toegevoegd met betrekking tot de latentie-hypothese (Ramos et al., 2021) en het idee van het 'back-up systeem' (Jappens & Van Bavel, 2019), wat wel interessant zou kunnen zijn voor dit onderzoek. Met vragen over deze twee aspecten zou de interviewer dieper in kunnen gaan op de periode na de scheiding en

de veranderingen die plaats vonden binnen het gezin en de familie. Dit zou mogelijk hebben gezorgd voor andere inzichten en resultaten.

De laatste belangrijke beperking van het huidige onderzoek is de beperkte ervaring van de interviewer met het afnemen van interviews. Eaton en Ritch (2021) tonen dat ervaring essentieel is voor het effectief stellen van vragen, het actief luisteren en de omgang met de respondent. Hoewel de interviewer voorafgaand aan het onderzoek een training hebben gevolgd, is deze training inmiddels een jaar geleden. Dit kan de effectiviteit van de geleerde vaardigheden verminderen. Het eerste interview werd dan ook als moeizaam ervaren, vooral op het gebied van actief luisteren en het stellen van vragen op het goede moment. Actief luisteren is een belangrijke vaardigheid en onervaren interviewers kunnen hier moeite mee hebben (Eaton & Ritch, 2021). De interviewer vond het lastig om in het gesprek het juiste evenwicht te vinden tussen het luisteren naar de respondent en het sturen van het gesprek in de juiste richting zonder het gesprek te onderbreken of af te kappen. Dit kan mogelijk leiden tot gemiste inzichten en de kwaliteit van de interviews.

Aanbevelingen

In het huidige onderzoek is wetenschappelijke kennis opgedaan met betrekking tot de ervaring van jongvolwassenen van de rol van en de relatie met hun grootouders. Dit onderzoek vormt een aanvulling op de al bestaande literatuur over dit onderwerp door te kijken naar het verschil tussen jongvolwassenen met en zonder gescheiden ouders. Door deze kennis kan er meer aandacht komen voor de rol van grootouders met betrekking tot sociale steun die ze kunnen bieden na de scheiding en de mentale gezondheid bij jongvolwassenen. Het onderzoek kan namelijk helpen bij het beter begrijpen van de rol van grootouders in de periode na de scheiding.

In dit onderzoek werd duidelijk dat de betrokkenheid van grootouders na een scheiding van ouders toenam, maar dat dit per situatie verschillend was. Een gerichter vervolgonderzoek naar deze dynamiek kan meer inzicht geven in hoe contactfrequentie en opvoedingsrollen zich ontwikkelen in gescheiden gezinnen. Daarnaast kan het interessant

zijn om te kijken in hoeverre de kant van de familie en het geslacht van de grootouders van invloed zijn op de contactfrequentie en opvoedingsrollen.

Referentielijst

Boeije, H. R. (2002). A Purposeful Approach to the Constant Comparative Method in the Analysis of Qualitative Interviews. *Quality and Quantity*, 36, 391-

409. <https://rug.on.worldcat.org/oclc/5650309883>

Bridges, L. J., Roe, A. E. C., & Dunn, J. (2007). Children's Perspectives on Their Relationships with Grandparents following Parental Separation: A Longitudinal Study. *Social Development*, 16(3), 539–554. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2007.00395.x>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (z.d.). Scheiden. *Centraal Bureau Voor de Statistiek*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/levensloop/scheiden>

Clingempeel, W. G. (1992). Children's Relationships with Maternal Grandparents: A Longitudinal Study of Family Structure and Pubertal Status Effects. *Child Development*, 63(6), 1404–1422. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1992.tb01704.x>

Cooney, T. M., & Smith, L. A. (1996). Young adults' relations with grandparents following recent parental divorce. *The journals of gerontology. Series B, Psychological sciences and social sciences*, 51(2), S91–S95. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1093/geronb/51b.2.s91>

Dunifon, R. E., Near, C. E., & Ziol-Guest, K. M. (2018). Backup Parents, Playmates, Friends: Grandparents' time with Grandchildren. *Journal of Marriage and Family*, 80(3), 752–767. <https://doi.org/10.1111/jomf.12472>

Eaton, S. E., & Ritch, S. (2021). Listening as a core component in qualitative research: A qualitative analysis of researchers' experiences. *Qualitative Research in Psychology*. <https://doi.org/10.1177/14780887211039402>

Geurts, T., Poortman, A.-R., van Tilburg, T., & Dykstra, P. A. (2009). Contact between Grandchildren and Their Grandparents in Early Adulthood. *Journal of Family Issues*, 30(12), 1698–1713. <https://doi.org/10.1177/0192513X09336340>

Harper, S., & Ruicheva, I. (2010). Grandmothers as Replacement Parents and

Partners: The Role of Grandmotherhood in Single Parent Families. *Journal of Intergenerational Relationships*, 8(3), 219–233.

<https://doi.org/10.1080/15350770.2010.498779>

Hebblethwaite S., Norris J.E. (2010). “You don’t want to hurt his feelings. . .”: Family leisure as a context for intergenerational ambivalence. *Journal of Leisure Research*, 42, 489–508. <https://doi.org/10.1080/00222216.2010.11950214>

Hetherington, E. M., & Stanley-Hagan, M. (1999). The adjustment of children with divorced parents: A risk and resiliency perspective. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 40(1), 129–140. <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00427>

Hilton, J. M., & Koperafrye, K. (2007). Differences in Resources Provided by Grandparents in Single and Married Parent Families. *Journal of Divorce & Remarriage*, 47(1–2), 33–54. https://doi.org/10.1300/J087v47n01_03

Hilton, J. M., Macari, D. P. (1997). A Comparison of the Role of Grandparents in Single-Mother and Single-Father Families. *Department of Human Development and Family Studies. University of Nevada, Reno (702) 784-6490*.

Hsieh, H.F. & Shannon, S.E (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, 15 (9), 1277-1288. <https://doi.org/10.1177/1049732305276687>

Jappens, M., & Van Bavel, J. (2019). Relationships with Grandparents and Grandchildren’s Well-being after Parental Divorce. *European Sociological Review*, 35(6), 757–771. <https://doi.org/10.1093/esr/jcz033>

Layman, H. M., Mann, M. J., Smith, M. L., Kogan, S. M., & Kristjansson, A. L. (2023). Social Support and Perceptions of COVID-19-Related Emotional Impact on Mental Health among Early Adolescents in Appalachia. *Journal of School Health*, 93(5), 370–377. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1111/josh.13296>

Ramos, P., Moreno, C., Luna, S., & Rivera, F. (2021). Grandparent Affection and Emotional Well-being of Adolescents with Different Family Types. *Journal of Family Issues*, 42(12), 2942–2964. <https://doi.org/10.1177/0192513X21993183>

Schreier, M. (2012). *Qualitative Content Analysis in Practice*. London: SAGE Publications. [https://www.daneshnamehicsa.ir/userfiles/files/1/9- Qualitative Content Analysis in Practice \(2013, SAGE Publications\).pdf](https://www.daneshnamehicsa.ir/userfiles/files/1/9- Qualitative Content Analysis in Practice (2013, SAGE Publications).pdf)

Unicef NL. (2022, 19 mei). Jongeren wereldwijd bezorgd over hun mentaal welzijn. *UNICEF*. <https://www.unicef.nl/nieuws/2022-05-19-jongeren-wereldwijd-bezorgd-over-hun-mentaal-welzijn#>

Westphal, S. K., Poortman, A.-R., & Van der Lippe, T. (2015). What About the Grandparents? Children's Postdivorce Residence Arrangements and Contact With Grandparents. *Journal of Marriage and Family*, 77(2), 424–440. <https://doi.org/10.1111/jomf.12173>

Bijlage I – interviewleidraad

Interviewleidraad ‘Jongeren en hun grootouders’

Introductie:

- uitleg over doel en inhoud van onderzoek (verwijzen naar informatiebrief)
- uitleg over privacy en ‘informed consent’ (vrijwilligheid; recht om te stoppen; recht op terugtrekken uit onderzoek)
- indien accoord: ondertekenen informed-consent formulier

Start opname:

Wat fijn dat je mee wilt doen aan dit onderzoek naar de betekenis van grootouders in het leven van jongvolwassenen, nu en vroeger. We beginnen met een paar meer algemene vragen en gaan daarna dieper in op je relatie met je grootouders. Daarbij is het de bedoeling dat je twee grootouders in gedachten neemt waar je over gaat vertellen.

Algemene vragen

1. Wat is je leeftijd?
2. Wat is je gender?
3. Hoe is het gezin waarin je bent opgegroeid samengesteld?
4. Hoeveel grootouders heb je die je in zowel in je kindertijd (0-12 jaar) als volwassenheid hebt gekend, zowel van vaders- als moederskant?
5. Wat zijn op dit moment de leeftijden (ongeveer) van jouw grootouders?
6. Hoeveel kleinkinderen hebben jouw grootouders in totaal?
7. Hoe zou je jouw familie omschrijven (groot/klein)?
8. Hoe ver wonen jouw grootouders van jou vandaan (wonen ze dichtbij/ver weg)?
9. Heeft een van je grootouders (die in Nederland woonachtig zijn) een migratie-achtergrond? Zo ja, welke?

Bruggetje naar het specifieke onderwerp

10. Hoe zou je in het algemeen de relatie/band tussen jou en jouw grootouders beschrijven?

*Tijdens dit interview maak ik onderscheid tussen de term “rol” en de term “relatie”. **De rol** gaat over wat voor functie iemand vervult. Dus wat voor plek nam jouw grootouder in en wat deed jouw grootouder met jou? Een voorbeeld van een rol is: advies geven of zorg bieden. De rol gaat dus over wat je voor elkaar bent.*

***Relatie** is meer kwalitatief en verwijst naar de manier waarop mensen met elkaar omgaan, en wat jij hiervan vindt.*

De volgende vragen gaan over jouw kindertijd. Daarmee bedoelen we de leeftijdscategorie van ongeveer 0-12 jaar, dus tot aan het eind van de basisschooltijd.

Vragen over de kindertijd

11. Kun je beschrijven wat voor rol jouw grootouders speelden toen je een kind was?

→ Zijn er ook verschillen te zien in grootouders van moeders- en vaderskant?

12. Hoe vaak had je contact met je grootouders in je kindertijd?

12a. Wanneer kwam jij bij jouw grootouders?

12b. Wanneer kwamen jouw grootouders bij jou?

12c. Wat deden jullie samen?

→ Hoe is het contact verlopen toen je ouders zijn gescheiden?, is dit veranderd?

13. Wat heb je meegekregen van jouw grootouders toen jij kind was? (over de rol en de relatie)

(normen en waarden die jouw grootouders wilden meegeven) (wat vond je daarvan?)

➔ Hebben je grootouders ook specifieke verhalen verteld die je zijn bijgebleven?

➔ Wat heb je uit die verhalen geleerd?

Indien van toepassing:

Heeft de culturele achtergrond van je grootouders hier een rol in gespeeld, denk je? Waar zit dat in volgens jou?

De volgende vraag gaat specifiek in op verschillen tussen oma en opa; niet elke respondent heeft wellicht zowel een opa als een oma gekend, dus mogelijk is deze vraag niet voor iedereen relevant.

14. Merkte je in de kindertijd een verschil tussen je opa en oma en de band die je met hen had? Zo ja, waar lagen deze verschillen in?

14a. Merkte je een verschil in de rollen die je opa en oma vervulden? Zo ja, waar lagen deze verschillen in?

➔ Zijn er ook verschillen tussen grootouders van vaders- en moederskant?

14b. Merkte je een verschil tussen de activiteiten die je met je opa en oma deed? Kun je een voorbeeld noemen? Waaraan lag het, dat hier verschil in zat volgens jou?

14c. Merkte je een verschil tussen je opa en oma en de dingen die ze je mee wilden geven?

Zo ja, waar lagen deze verschillen in?

Indien van toepassing: Denk je dat de culturele achtergrond van je grootouder(s) hier een rol in heeft gespeeld? Kun je dat toelichten?

De volgende vragen gaan over de fase ontluikende volwassenheid (18-29), de levensfase waarin jij je nu bevindt

Vragen over de ontluikende volwassenheid

15. Hoe ervaar je de rol van jouw grootouders nu?

15a. Waar zijn je grootouders bij betrokken?

16. Hoe vaak heb je nu contact met jouw grootouders?

16a. Is dit minder of meer dan vroeger?

16b. Is dit contact anders dan vroeger? In welk opzicht?

16c. Wanneer zie jij je grootouders nu?

16d. Wat doen jullie nu nog samen?

17. Wat is er veranderd in de manier waarop jouw grootouders betrokken zijn in jouw leven sinds de kindertijd?

18. Wat krijg je nu van jouw grootouders mee?

➔ Hebben je grootouders ook specifieke verhalen verteld die je zijn bijgebleven?

➔ Wat heb je uit die verhalen geleerd?

19. Merk je nu een verschil tussen je opa en oma en de band die je nú met hen hebt? Zo ja, waar liggen deze verschillen in?

19a. Merk je een verschil in de rollen die je opa en oma vervullen? Zo ja, in welk opzicht?

19b. Merk je een verschil tussen de activiteiten die je met je opa en oma uitvoert? Zo ja, in welk opzicht?

19c. Merk je een verschil tussen je opa en oma en de dingen die ze je mee willen geven?

Zo ja, hoe?

Indien van toepassing: Speelt de culturele achtergrond van je grootouder(s) hier (nog steeds) een rol in, denk je? Kun je dat toelichten?

Vergelijking kindertijd en ontluikende volwassenheid

20. Als je nu terugdenkt aan de **rol** van je grootouders in jouw kindertijd en je vergelijkt dat met hoe het nu is: zie je dan vooral overeenkomsten of verschillen?

20a. Welke aspecten van hun rol zijn hetzelfde gebleven?

20b. En welke aspecten zijn veranderd?

21. Hoe passen je grootouders zich volgens jou aan in de levensfase waarin je je nu bevindt? (of doen ze dat niet)

Eindvraag:

Leg het onderstaande lijstje met rollen voor aan de respondent zodat deze kan meelezen!

22. In eerder onderzoek naar de rollen van grootouders kwam naar voren dat grootouders verschillende rollen kunnen hebben. Welke van de volgende rollen past het beste bij jouw grootouders? Of gaat het om een combinatie? Of zou je zelf een andere benaming kiezen?

Rollen:

1. Ondersteuner (*support*)
2. Adviseur (bron van wijsheid)
3. Vriend (bron van liefde; versterking van banden binnen de familie)
4. Verzorger (*caregiver*; opvoeder)
5. Voorziener (*provider*)
6. Gezagsdrager (autoriteit; *disciplinarian*)
7. Bemiddelaar (*mediator*)
8. Rolmodel
9. Leraar (/mentor)
10. Bewaken en doorgeven van (familiaire) wortels, gewoonten, tradities (*roots*)

Dan zijn we nu aan het eind gekomen van het interview. Zijn er nog dingen die je wilt aanvullen?

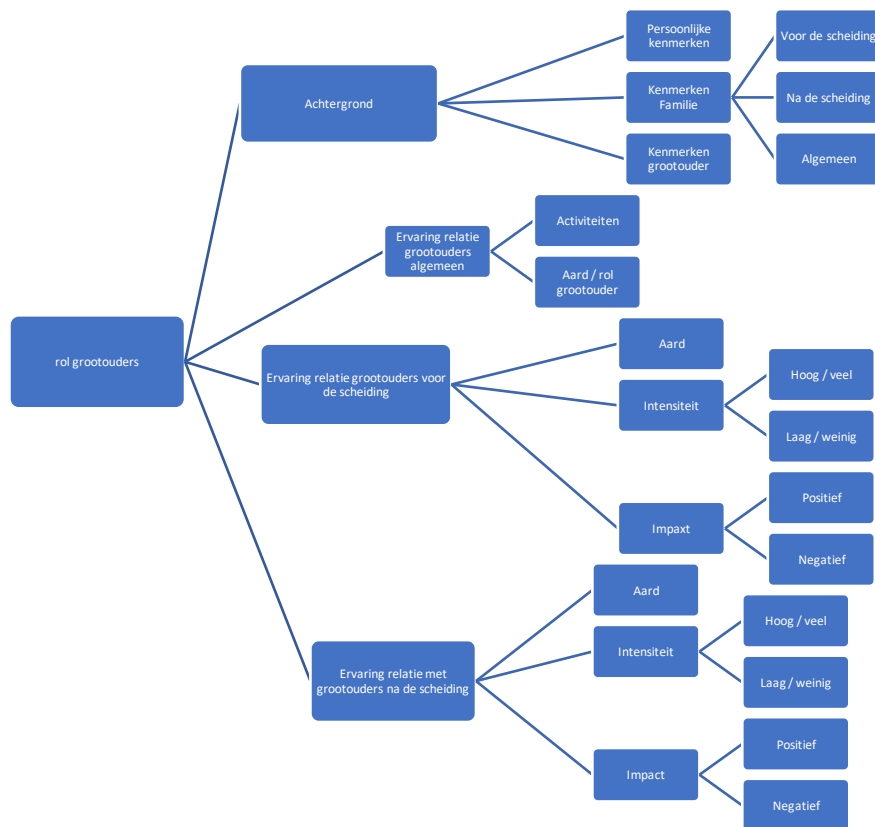
We gaan dit interview uittypen, maar we zorgen ervoor dat er daarbij geen namen of andere dingen in komen te staan die herleidbaar zijn tot jou of een van je grootouders.

Wil je het uitgetypte interview nog nalezen? (*zo ja, hier een afspraak over maken*).

Heel hartelijk bedankt voor je deelname en je tijd!

(opname uitzetten)

Bijlage II – codeboom opgesteld uit literatuur

Bijlage III – codeboom opgesteld na inductieve analyse

